

Valtioneuvoston kanslia

Valtioneuvoston periaatepäätösten valmistelu ja kääntäminen

ALOITE

Oikeuskansleri Tuomas Pöysti otti 12.1.2024 omana aloitteenaan tutkittaviksi valtioneuvoston kanslian silloiset suositukset valtioneuvoston periaatepäätösten valmistelusta (opas ohjausasiakirjojen valmistelusta 2022), määräykset niiden kääntämisestä (määräys VN/14763/2022) ja ohjeet niiden esittelystä (valtioneuvoston esittelijän käsikirja 2017).

Selvityspyynnössään valtioneuvoston kanslialle oikeuskansleri Pöysti totesi, että mainitut suositukset, määräykset ja ohjeet olivat keskenään ristiriitaisia. Samoin hän totesi, että laillisuusvalvonnassa tehtyjen havaintojen mukaan valtioneuvoston periaatepäätösten valmistelussa ei useinkaan tunnistettu eroa varsinaisen periaatepäätöksen eli valtioneuvoston linjausten ja niiden perusteluina olevien tietojen, sidosryhmien kannanottojen tai muun tausta-aineiston välillä. Toisinaan asiakirjasta ei selvästi käynyt ilmi, mikä sen sisällössä oli sellaista, josta valtioneuvoston oli tarkoitus päättää. Suositukset periaatepäätösten valmistelusta eivät siis ohjanneet valmistelua siten, että valmisteltu asiakirja olisi valtioneuvoston päätöksenteon kannalta oikeudellisesti selkeä. Lisäksi määräys asiakirjojen kääntämisestä saattoi hänen mukaansa johtaa siihen, että määräyksen mukaisesti käännetty asiakirja ei ollut riittävä kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta. Oikeuskansleri pyysi valtioneuvoston kansliaa antamaan selvityksen siitä, mihin toimenpiteisiin se aikoi näiden johtopäätösten perusteella ryhtyä.

SELVITYS

Valtioneuvoston kanslia antoi 29.2.2024 selvityksensä (lausunto VN/1959/2024-VNK-2). Kanslia kertoi päivittävänsä maaliskuussa 2024 valtioneuvoston esittelijän käsikirjan sekä

periaatepäätösten kääntämistä koskevilta osin myös valtioneuvoston kanslian käännösmääräyksen ja oppaan ohjausasiakirjojen valmistelusta. Lisäksi kanslia kertoi oikeuskanslerin selvityspyynnön nostaneen esille tarpeen selvittää tarkemman suosituksen antamista valtioneuvoston ohjausasiakirjojen rakenteesta, ja kanslian selvittävän, missä muodossa, laajuudessa ja aikataulussa ohjausasiakirjojen koskevan oppaan tällainen päivitys olisi tehtävissä.

RATKAISU

Arviointi

Valtioneuvoston esittelijän käsikirja on julkaistu [uutena versiona](#) 5.4.2024. Valtioneuvoston kanslia on 4.4.2024 myös antanut uuden määräyksen (VN/10315/2024) hallituksen esitysten sekä muiden valtioneuvoston ja ministeriöiden asiakirjojen kääntämisestä ruotsiksi. Lisäksi valtioneuvoston kanslia on julkaissut periaatepäätösten kääntämistä koskevilta osin päivitetyn version ohjausasiakirjaoppaasta 20.6.2024. Opasta on tämän jälkeen vielä päivitetty periaatepäätösten rakenteen selkeyttämiseksi ja se on julkaistu [uutena versiona](#) 23.10.2025.

Oikeuskansleri Pöysti totesi valtioneuvoston kanslialle tammikuussa 2024 osoittamassaan selvityspyynnössä, että valtioneuvoston päätöksenteon näkökulmasta olisi tarkoituksenmukaista, että periaatepäätös valmisteltaisiin pääsääntöisesti omana asiakirjanaan, joka sisältäisi vain valtioneuvoston hyväksyttäväksi tarkoitetut linjaukset. Linjausten perustelut, taustatiedot ja toimeenpanosuunnitelmat sisältyisivät muistioon tai muihin, esittelylistan kansilehteen liitettäviin esittelyasiakirjoihin. Periaatepäätösten valmistelussa olisi myös perusteltua ottaa huomioon tekstin kääntäminen ruotsiksi valmistelun loppuvaiheessa. Hän totesi, että useimmissa tapauksissa varsinaisen periaatepäätöksen eli hallituksen linjausten kääntäminen täyttää Suomen perustuslain ja kielilain vähimmäisvaatimukset huolehdittaessa ruotsinkielisen väestön tiedon- saannista. Kääntämisen tarve on kuitenkin arvioitava jokaisessa tapauksessa erikseen. Kääntämistyön hallinnan kannalta olisi tärkeää tunnistaa jo periaatepäätöstä valmisteltaessa, mikä osa valmisteltavasta tekstistä on varsinainen periaatepäätös eli yleensä käännettäväksi tuleva teksti. Lisäksi hän totesi, ettei valtioneuvoston periaatepäätöksistä niiden valmistelun aikana pyydetä oikeuskanslerin lausuntoa eikä tämä yleensä olekaan tarpeellista, koska periaatepäätökset eivät ole oikeudellisesti sitovia. Periaatepäätöksiä koskevilla suosituksilla, ohjeilla ja määräyksillä on sen vuoksi tärkeä merkitys periaatepäätösten valmistelun ohjauksessa. Ohjauksella tulisi Pöystin mukaan pyrkiä siihen, että periaatepäätösten valmistuttua valtioneuvoston yleisistunnon esittelyä varten päätöksentekomenettely olisi oikeudellisesti selkeä ja että menettelyssä huolehdittaisiin asianmukaisesti kielellisten oikeuksien toteutumisesta.

Voin yhtyä näihin Pöystin esittämiin näkemyksiin periaatepäätösasiakirjojen rakenteesta, sisäl- löstä ja kääntämisestä.

Nyttemmin ohjaavia asiakirjoja on tarkistettu seuraavasti.

Uuden esittelijän käsikirjan mukaan periaatepäätöksiä koskeviin valtioneuvoston yleisistunnon esittelylistoihin liitetään ehdotus periaatepäätöksestä ainakin suomen ja ruotsin kielellä. Lisäksi esittelylistaan liitetään tarpeen mukaan myös esittelymuistio (s. 182).

Uudessa käännösmääräyksessä puolestaan todetaan, että jos valtioneuvoston periaatepäätöksenä on tarkoitus antaa laaja strategia, toimintaohjelma tai muu vastaava asiakirja, on kääntämisen kannalta tarkoituksenmukaista laatia itse periaatepäätös (eli valtioneuvoston hyväksyttäväksi tarkoitetut linjaukset) erillisenä, suppeampana asiakirjana. Tällöin valtioneuvoston yleisistuntoa varten käännetään vain valtioneuvoston hyväksyttäväksi tarkoitettu päätös. Periaatepäätökseen liittyvä strategia, toimintaohjelma tai muu vastaava asiakirja voidaan kääntää esittelyajankohdan jälkeen, jos tähän on ministeriön harkinnan mukaan perusteltua tarvetta (s. 13).

Uuden ohjausasiakirjaoppaan mukaan valtioneuvoston periaatepäätöksen rakenne muodostuu varsinaisesta päätösosasta ja mahdollisesta esittelymuistiosta (s. 9). Päätösosa käsittää periaatepäätöksen strategiset päämäärät ja tavoitteet sekä niihin liittyvät varsinaiset päätettävät poliittiset linjaukset, keskeisimmät toimenpiteet tavoitteiden sekä niiden kautta päämäärien saavuttamiseksi samoin kuin seurannan ja raportoinnin (s. 10). Valinnaisen esittelymuistion valinnaiset pääosat ovat oppaan mukaan johdanto, strategiset päämäärät ja tavoitteet, toimenpiteet, rahoitus ja toteuttaminen, suhde muihin ohjausasiakirjoihin sekä seuranta ja raportointi (s. 11).

Periaatepäätösten kääntämisestä uudessa oppaassa todetaan, että valtioneuvoston varsinainen periaatepäätös (pätösosio) on käännettävä kokonaisuudessaan molemmille kansalliskielille. Mahdollista täydentävää esittelymuistiota ei pääsääntöisesti käännetä. Ministeriön perusteltuun harkintaan jää, käännetäänkö esittelymuistiosta tiivistelmä ruotsiksi vai käännetäänkö se kokonaisuudessaan. Tämä koskee myös muita kieliversioita (s. 24).

Edellä kerrotun perusteella esittelijän käsikirjan, käännösmääräyksen ja ohjausasiakirjaoppaan sisältöjen voidaan havaita olevan valtioneuvoston periaatepäätösten rakenteen ja kääntämisen osalta nyt keskenään samankaltaisia. Niiden valmistelussa on myös olennaisilta osiltaan huomioitu valtioneuvoston kanslialle selvityspyynnössä periaatepäätösasiakirjojen rakenteesta, sisällöstä ja kääntämisestä ilmaistut näkemykset.

Johtopäätös

Ministeriöissä valmisteltavien valtioneuvoston periaatepäätösten rakenteeseen, sisältöön ja kääntämiseen liittyvää ohjausta on oikeuskanslerin selvityspyynnön johdosta tarkistettu.

Uusien valtioneuvoston esittelijän käsikirjan, ohjausasiakirjaoppaan ja käännösmääräyksen vaikutusta ministeriöissä valmisteltavien valtioneuvoston periaatepäätösten rakenteeseen, sisältöön ja kääntämiseen seurataan valtioneuvoston päätöslistoihin kohdistuvassa oikeuskanslerin viikoittaisessa laillisuusvalvonnassa.

Asia ei anna aihetta enempiin toimenpiteisiin.

Oikeuskansleri

Janne Salminen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Taru Kuosmanen